

A kötél táncos

Varga Zoltán

Valami különös hiányérzet kínoz mostanában. Úgy érzem, mintha valami fontos tápanyagot vagy inkább narkotikus mérget vontak volna el tőlem hirtelen. Valamit, ami nélkül az élet megszűnt teljes lenni, ami biztosította az én lelki anyagcserém zavartalanságát, és amelynek eltűnése után egyszerre különös lelki skorbut vagy beriberi lépett fel nálam. Üresnek érzem a napokat, laposnak és szürkének az idő múlását, s úgy tűnik fel, mintha a nappalok és éjszakák váltakozása valami lelketlen, céltalan, mechanikus folyamat volna, esztelen körforgás csupán, minden tartalom nélkül. Hiányzik számomra az, ami iránt oly hosszú időn át lelkesedtem, ami a szenvedélyem volt. Egyszerűen nincs többé az, ami miatt érdemes volt a holnapot várni. Mostanában céltalanul ténfergem át a napokat, a munkámat egykedvűen, közömbösen végzem, enyhe undorral ülök az akták és kimutatások között, még szinte el sem kezdek dolgozni, máris azt kívánom, bárcsak véget érne a munkaidő, de aztán eszembe jut, hogy tulajdonképpen nincs is miért véget érnie, mert utána a nap többi részétől úgysem várhatok semmit. Szüntelenül csak Jenő jár az eszemben, folyton csak rá gondolok. Nem tudok beletörődni, hogy nincs többé, hogy megszűnt létezni, és nem láthatom soha többet. Kezdetben ez a letörtség szinte büszkeséggel töltött el, valahogy meghatódtam a saját fájdalommon, amit a barátom elvesztése miatt éreztem, s csak később jöttem rá, hogy ennek az érzésnek semmi köze sincs ahhoz, amit egy jóbarát elvesztése vagy egyszerűen — a szó személytelen értelmében — egy ember halála alkalmával érzünk. Felismertem azt a tényt, hogy emberileg én sohasem szerettem Jenőt, vagy ha szerettem is, úgy szerettem, ahogyan egy különleges teljesítményekre képes versenylóvat vagy egy rendkívül kifinomult szaglász vadászkutyát szokás szeretni. Azóta egyszerűen szégyellem magam.

Amikor Jenő hozzánk, a vállalathoz került, semmi különöset sem találtam rajta. Valami fakó, elkedvetlenítő jelentéktelenség áradt belőle, olyannak tűnt fel a szememben, mint valami egyhangú, unalmas, szürkére meszelt falfelület, amely képtelen hosszabb időre lekötni az ember figyelmét. Arcában nem volt semmi jellegzetes vonás, amelybe az ember emlékezete megkapaszzkodhatott volna, hogy később felidézhesse önmaga előtt. Ma sem vagyok képes hiánytalanul, kellő plaszticitással magam elé képzelni, csak arra emlékszem, hogy világosszőke haja és szürkés, savószínű szeme volt, hogy általában meglehetősen félszegen viselkedett, keveset beszélt s ha mondott is valamit, abban sem volt sokkal több érdekesség, mint sápadt és vértelen külső megjelenésében. Megvan az a tulajdonságom, hogy általában szeretem megismerni az embereket, vájkálni a lelkivilágukban, kifürkészni legbelső titkaikat, felmérni jellemüket, érzéseiket, indulataikat, rendszerezni, csoportokba osztani őket; de Jenőt annyira üresnek hittem, hogy kezdetben nem is tartottam szükségesnek közelebbi ismeretséget kötni vele. Úgy véltem, tőkéletesen elég, ha annyit tudok róla, hogy egy nyugdíjas vasutas egyetlen fia, szülei aránylag idősek, és valahol kint, a város szélén lakik. Valahogy úgy gondoltam, Jenő megdőnti azt a tételt, hogy az átlagember csak elvont statisztikai fogalom, s neki, amellet, hogy átlagos a testsúlya, a magassága és átlagos számú cipőt visel, átlagosak a gondolatai, a vágyai és az ambíciói is. Ekkor még eszem ágában sem volt arra gondolni, hogy Jenő titokban nagyratörő álmokat melengethet. Erre csak Vera hívta föl a figyelmemet később. Rajtam és Jenón kívül ő volt a harmadik, aki ugyanabban a szobában dolgozott, kissé testes, széles csípőjű lány volt, aki szeretett nagyokat, egészségeseket nevetni, de tudott ajkbiggyesztően fölényes is lenni, sőt tulajdonképpen ilyenkor volt csak igazán elemében, sokszor egy-két szóval nagyon találóan tudta jellemezni az embereket, és eredeti, csípős megjegyzései voltak. Mindezek a tulajdonságok jórészt bennem is megvannak, és elsősorban ennek köszönhető az a sajátosan baráti kapcsolat, ami köztem és Vera között fennállt. Élvezettel boncolgattuk együtt ismerőseinket, igyekeztünk mindenfélét megtudni róluk, gyűjtögettük a vállalati pletykákat, meg voltunk győződve arról, hogy mindent tudunk a kollégáink magánéletéről, az egymás ellen folyó intrikákról, tudtuk, hogy kit, hol, mikor és kivel csal meg a felesége, illetve a férje, ki kire féltékeny és miért, hogy Pintér miért köszön az utóbbi időben olyan fagyosan Lukicsnének, hogy a csinos kis szőke Fazekasné szeme alatt honnan származik a kék folt (szegény asszony, a férjéről jobb nem beszélni, de azért őt sem tudom egészen megérteni), hogy Imre bácsi miért olyan álmos mindig az utóbbi időben, hogy Petres mostanában miért nem tízóraizik, hogy Müllernek miért nincs soha elég pénze, és hogy Ibolyka miért öltözködik újabban olyan feltűnően csinosan. Mindennek azonban semmi köze sem volt a valódi, csámcsogó pletykasághoz, mi mindezeket a híreket csakis egymás között cseréltük ki, senkinek sem meséltük tovább, mi magunk igyekeztünk teljesen passzív szerepet játszani, és óvakodtunk attól, hogy az események alakulását bármiképpen is befolyásoljuk. Az egész játék volt csupán, amely mindkettőnk számára szórakozást jelentett. Eleinte Verának is az volt a véleménye Jenőről, mint nekem, kedvenc szavajárása volt, hogy Jenő „rendes fiú”, és abban, ahogyan ezt mondta, volt valami könnyörtelenül megsemmisítő hangsúly, amellyel Jenőt egyszerre és mindenkorra elintézni látszott. Gúnyolódásának apró szúrós nyiláival — amelyeket meglepő leleményességgel tudott elhelyezni — szívesen vette célba Jenőt, aki ennek ellenére valami félszeg és kissé divatjamúlt udvariassággal viselkedett Verával szemben, mint aki már eleve lemondott arról, hogy a szurkálás ellen védekezzen, valami csendes megadással túrt mindent, szomorúan mosolygott, néha sóhajtott, esetleg tett egy pár gyámol-

talán megjegyzést; de igazán visszavágni sohasem tudott. Egyszóval, Jenő sokáig nem tartozott azok közé, akikre Verával túl sok szót vesztegettünk, s éppen ezért lepett meg, amikor Vera egy alkalommal, mikor Jenő nem volt a szobában, odajött az íróasztalhoz és ezt kérdezte:

— Figyeli maga ezt a Jenőkét? — Jenőt kezdettől fogva fölényesen Jenőkének nevezte.

— Van rajta valami figyelni való? Azt hiszem, Jenőn az az egyedüli figyelemre méltó vonás, hogy semmi figyelemre méltó sincs rajta — szellemeskedtem.

— Először nekem is ez volt a véleményem, de most megváltozott. Figyelje csak! Olyankor, amikor azt hiszi, hogy senki sem nézi. Néha valami elszánt, kemény vonás ül az arcán. Ez különben csak néhány percig tart. Nekem úgy rémlik, mintha titokban nagy terveket forgatna a fejében.

Nem kételkedtem Vera megfigyelésének pontosságában, már többször volt alkalom meggyőződni arról, milyen éles szeme van. Elhatároztam, hogy figyelni fogom Jenőt. Akkor kezdett Jenő érdekelni. Azt a különös kifejezést, amelyet Vera hívta fel a figyelmemet, én is felfedeztem az arcán, csak néhány pillanatig tartott az egész, ilyenkor abbahagyta a munkáját — amelyet különben rendszeren és pontosan végzett —, s kibámult az ablakon. Bár teste teljesen mozdulatlan maradt, arckifejezése mégis olyan volt, mintha súlyos küzdelemre készülne, vagy valami feladat előtt állna, amit mindenáron meg kell oldani. Alsó állkapcsát ilyenkor kissé előretolta, és szemében furcsa fény gyúlt ki, néha még a keze is ökölbe szorult. Volt ebben az arckifejezésben valami patetikusan napóleoni, és végső fokon kínosan diszharmonikusan hatott, mert tökéletes ellentétben állt Jenő egész jelentéktelen és semmitmondó lényével. Más dolgok is kezdtek feltűnni nekem. Eszembe jutott, hogy az iroda falain kívül szinte sohasem találkozom vele, sohasem látom sétálni az utcán, a szórakozóhelyeken, sem moziban, sem labdarúgómérközéseken, arról sem tudok, hogy udvarolna valakinek. Már szinte csodálkoztam azon, hogy nem vettem észre mindjárt, mennyire visszavonult életet él. Mindez nagyon is igazolni látszott Vera feltevését, hogy Jenőnek valami titka van, valami féltve őrzött, ápolgatott, babusgatott titka, ami szinte egész energiáját leköti, úgyhogy azonkívül semmi egyéb nem érdeklé és minden más iránt közömbös. Vajon mi-féle titka lehet Jenőnek? Talán titokban verseket ír, és arról ábrándozik, hogy egyszer nagy költő lesz belőle? Vagy talán fest? — Éreztem, hogy ennek a titoknak valami olyasminak kell lennie, amiről Jenő úgy véli, kiemeli őt az ismeretlenség homályából, hírnévhez és dicsőséghöz juttatja. Elhatároztam, hogy ennek a dolognak a végére járok.

A titok kiderítése nem ment túl nehezen.

A város szélétől nem messze, arrafelé, ahol Jenő lakott, volt egy elhagyott agyagbánya, amelyben elég tiszta volt a víz, és ahová nyáron jobb híján a város lakói fürödni jártak. A vízben kisebb halak, kárászok, durbincok is éltek, s így azok is ki-ki jártak oda, akik a horgászás szenvedélyének hódoltak. Egy derült októberi reggelen elkértem a nagybátyám horgászfelszerelését, magammal hoztam a hivatalba, és kijelentettem, hogy munka után rögtön horgászni megyek. Így szinte magától értetődőnek tartottam, hogy Jenőhöz csatlakozzam. A beszélgetés elég nehezen indult. Jenő nagyon unalmas társalgó volt, szűkre szabott koponyájából csak közhelyeket tudott kipréselni, de azt hiszem, ezt tudta is, és ezért szívesebben vette, ha más beszél, s ezzel őt egy fölötte kellemetlen feladattól kíméli meg. Egy ideig közömbös hivatali dolgokról folyt a szó, majd megállapítottuk, hogy nagyon szép az idei ősz, és reméljük, hogy a szép idő még eltart egy darabig. Valahogy nem is tudtam, hogyan is fogjak hozzá Jenő titká-

nak kifürkészéséhez. Végül mégis elszántam magam. Úgy szólaltam meg, mintha teljesen mellékesen érdeklődnék:

— Mondd csak, Jenő — kezdtem —, hogy van az, hogy téged sehol sem lehet látni? Úgy tűnik fel nekem, hogy te sohasem jársz szórakozni. Attól félek, túlságosan visszavonult életet élsz. Nem jó így begubózni.

Jenő szemmél láthatóan zavarba jött. Az volt a benyomásom, hogy kellemetlenül érinti ez a kérdés.

— Én, kérlek... nagyon el vagyok foglalva. Dolgozom.

— Valami különmuka?

— Nem... izé... otthon a kertben. Nagy kertünk van, tudod, és... Szóval mindig akad dolgom.

Látszott rajta, hogy nem mond igazat, és minden erejével azon van, hogy befejezzük ezt a témát.

Egy ideig hallgatva mentünk egymás mellett. Jenőn nagy izgatottság vett erőt, időnként zavartan rámpillantott, egyszer-kétszer úgy látszott mintha kicsit kinyitná a száját, hogy mondjon valamit, de aztán bátortalanul visszanyelte az egészét. Úgy hatott, mintha valami nagy dolgot akarna bevallani nekem, de nem tudná rászánni magát. Magatartása egyre kíváncsibbá tett. Már messze kint jártunk a város peremén, poros, téglajárdás utcákon, alacsony házak mellett, melyek közt széles veteményes kertek feküdtek, amikor Jenő bátorságát összeszedve, megszólt:

— Elárulok neked egy titkot — mondta izgalommal teli ünnepélyességgel. — De ugye, senkinek sem mondd el?

— Ugyan öregem, hát mit képzelsz? Csak mondd bátran, ki vele!

— Gyere be hozzám és nézd meg.

Jenő izgalma most tetőfokára hágott. Annyira kipirult, hogy szőke szemöldöke világosabbnak látszott az arcbőrénél, észrevehetően izzadt, ve-rejtékének valami kellemetlen szaga volt, ami faggyúra emlékeztetett. Már nem voltunk messze Jenőék házatól, amikor ez történt. Jenő rövidesen benyitott egy zöldre festett kiskapun, és egyenesen a ház mögött elterülő kert végébe vezetett. Itt két cölöp között körülbelül egy méter magasan és mintegy tizenkét méter hosszúságban erősen kifeszített drótkötél húzódott. Csodálkozva bámultam Jenőre.

— Mi ez? — kérdeztem.

— Látod, drótkötél — mondta. — Egy pillanat türelmet kérek. — Gyorsan levetette cipőjét, és csak úgy harisnyában, fürgén fellépett a kötéltre. Könnyedén és rugalmasan haladt néhány lépést, mozdulatai szinte rutinosan hatottak, de aztán egyszerre ingadozni kezdett, és kénytelen volt leugrani a kötélről. Kínosan zavart mosollyal nézett rám.

— Ejnye — mondta. — Hiszen máskor sikerült... Mi az ördög, úgy látszik, lámpalázam van... Várj, még egyszer megpróbálom.

Még néhány kísérletet tett, de mindegyik balul ütött ki. Öt-hat lépés, és vége volt. Ezek a magabiztosan kezdődő, félbemaradt mutatványok valahogy úgy hatottak, mint egy gyakorlatlan zongorista játéka, aki nagy lendülettel kezd hangszerén játszani, az első pillanatokban szinte virtuóznak tűnik fel, de aztán hamar elakad, az egész szánalmasan erőlködő kalimpálássá válik, végül teljesen belezavarodik, úgyhogy kénytelen mindent előlről kezdeni.

— Nem megy — mondta Jenő tehetetlenül leengedett karokkal, az ötödik vagy hatodik kísérlet után. — Ha néznek, nem megy. Pedig már évek óta gyakorolok, nem is képzeled, mi mindent tudok, de csak akkor ha nem lát senki. Te most bizonyára el sem hiszed, pedig igazán...

Szenvedélyesen bizonygatta, hogy mi mindenre képes. Szinte áradt belőle a szó. Valósággal kétségbeejtette a gondolat, hogy esetleg nem hiszek neki. Ha lehetséges, még pirosabb volt, mint előzőleg az utcán.

— Elhiszem, Jenő, elhiszem — mondtam csitítva. Igyekeztem megnyugt-
tatni. — Ha nem tudnál, be sem mertél volna hívni. Ez csak világos.

— De miért nem megy, ha néznek? — kérdezte továbbra is izgatottan.
Úgy nézett rám, mint valami gyámoltalan kisgyerek, aki valami érthet-
len dologgal került szembe, s most a szüleitől vár felvilágosítást és segítsé-
get. — Egyáltalán, hogyan lehetséges az ilyesmi? Pedig azt hiszem, ezen
a téren vihetném valamire.

— Ezt úgy nevezik, hogy pszichikai gátlás — magyaráztam nem min-
den nagyképűség nélkül. — Ez éppen olyan, mint amikor az ember ír, az-
tán valaki megáll a háta mögött, és akkor egyszerre az egyik hibát a má-
sik után követi el. Az ilyesmit erős akarattal le lehet győzni. Elsősorban
hozzá kellene szoknod, hogy néznek. Az a baj, hogy mások jelenlétében
nem vagy képes koncentrálni. Holnap is eljövök, és újra megpróbálok. Jó?

Nem tudnám határozottan megmondani, mi is késztetett tulajdonképpen
arra, hogy Jenő különös szenvedélyével komolyabban foglalkozzam. Lehet,
annak ellenére, hogy az egészet lényegében nevetségesnek és gyerekesnek
találtam, mégis valami megértéssel kezdtem tanúsítani szegény fickó
iránt, aki mindig mellőzött és szerényen sarokba húzódó volt, de az is lehet,
hogy csak új szórakozási lehetőséget láttam benne. Talán fontoskodásom-
nak is része volt a dologban.

Jenő hálásan nézett rám.

— Jó, gyere el még egyszer. Előbb-utóbb muszáj, hogy menjen. Te
legalább megértesz engem, és nem találok nevetségesnek ezt a dolgot. Úgy
látom, igazi barátira leltem benned. — Valósággal megindultnak és elérzé-
kenyültnak látszott. Kissé komikusan hatott így.

Ezután még néhányszor ellátogattam Jenőhöz, de esete reménytelennek
bizonyult. A jelenlétomban semmit sem volt képes produkálni. A végén
zokogva leroskadt, és fejét a földhöz verte. Kért, hogy ne jöjjenek el többet,
mert úgyis minden hiába. Kijelentette, hogy felhagy az egésszel. Vigasz-
talhatatlan volt, és csak azért könyörgött, hogy senkinek se meséljek sem-
mit.

A következő napokban rossz volt Jenőre nézni. Szeme karikás, vörös
és gyulladt volt, látszott rajta, hogy az éjszakákat álmatlanul tölti. Szólni
még kevesebbet szolt, mint eddig, és ha beszélt, fátyolos volt a hangja, úgy-
hogy néha attól féltem, elsírja magát. Végül egy nap bejelentette, hogy
betegnek érzi magát, az idegeire panaszzkodott, és néhány napi szabadságot
kért. Amikor újra megjelent, már tűrhetőbb színben volt, és lassan ismét
a régi, megszokott, jelentéktelen Jenő lett, aki csendben, pontosan végzi
a dolgát és látszólag semmi mással nem törődik.

Ettől fogva másképpen tekintettem Jenőre. Mélységes szánalmat érez-
tem iránta. Csak én tudtam, hogy ez alatt a néhány nap alatt egy világ
omlott össze benne, hogy élete nagy illúziójával számolt le. (Legalábbis
akkor azt hittem.) Volt abban valami csendes hősiesség, ahogyan Jenő bele-
törödni látszott a sorsába. Már szinte valamiféle tiszteletet kezdtem érezni
iránta, és közel álltam ahhoz, hogy egy afféle chaplinosan tragikomikus
hőst lássak benne. Ennek a tisztelettel átszőtt szánalomnak volt köszönhető
elsősorban, hogy becsülettel megőriztem a titkát, és még Verának sem
mondtam meg az igazat. Sikerült valami mesét beadni neki arról, hogy
Jenőnek egy férjes asszonnyal volt kapcsolata, de a dolog kitudódott és
szakítani volt kénytelen. Vera, mint a nők általában, hajlamos volt arra,
hogy a szerelmi problémáknak túlzott jelentőséget tulajdonítson, és éppen
ezért töle szokatlan tapintattal viselkedett Jenővel szemben.

Jó ideig semmi sem történt, és minden jel arra mutatott, hogy Jenő
végleg eltemette álmait. Tavasz volt már, amikor egy napon Jenő félre-
hívott.

— Ma gyere el hozzám — mondta. — Ma sikerülni fog. Egészen biztosan. Érzem, hogy sikerült legyőznom a lámpalázamat. — Szokatlan nyugalom és magabiztosság áradt belőle, annyira, hogy éreztem, így csak az viselkedhet, aki biztos a dolgában.

Ezúttal én lettem izgatott. Alig vártam, hogy megérkezzen Jenőhöz. Amit most láttam, minden várakozásomat fölülmúlta. Jenő bámulatós könnyedséggel mozgott a kötélén, előre, hátra egyaránt, néha valóságos balettmozdulatokat végzett, kerékpárjáról levette a gumit, és minden nehézség nélkül végighajtott a kötélén, azután széket tett fel, ráült, és a szék két lábán egyensúlyozva elszívott egy cigarettát. Bekötött szemmel sétált a kötélén. Lényegében végigcsinálta az összes mutatványokat, amelyeket eddig hivatásos kötéláncosoktól láttam. Talán csak az vont le valamit a mutatványok értékéből, hogy a kötél viszonylag alacsonyban volt kifeszítve, és ezért nem lehetett hajmeresztőnek nevezni őket.

— Na, mit szólsz hozzá? — kérdezte végül Jenő. Kicsit fáradtnak látszott, de sugárzott a boldogságtól.

— Nagyszerű! — mondtam elragadtatással. — Gratulálok, sokra fogod vinni.

Ezután már gyakori vendég voltam Jenőnél. Kezven szórakozásomra vált nézni, amint gyakorol. Később két hosszú póznát szereztünk, felállítottuk őket a kert végében, és közéjük feszítettük ki a drótkötelet. Azt terveztük, a kötelet egyre magasabbra tesszük, hogy Jenő hozzászokjon a magassághoz. Biztonság kedvéért egy öreg halászhálót is kerítettünk, de erre sohasem volt szükség, Jenő egyetlen lépést sem vett el, hibátlanul mozgott, könnyedén, rugalmasan, mondhatni elegánsan. Kijelentette, hogy most már akárkinek be merne mutatkozni, többé egyáltalán nem zavarja, ha nézik. Egy bizonyos közönség különben már önmagától kialakult, mert a kötél most már olyan magasan volt, hogy az utcáról is látni lehetett, a járókelők megálltak, és elámulva nézték Jenőt, a környékbeli gyerekekből pedig valóságos csődület támadt. Jenő beleegyezésével elmondtam a dolgot Verának, aki majd kiugrott a bőréből a kíváncsiságtól, s amikor eljött, esze ágában sem volt gúnyolódni, áhítatosan, elbűvölten figyelte Jenőt. És nemcsak Vera volt az, aki így járt: később ugyanis már mások is jöttek a vállalatból. Voltak többen, akik, amikor hallottak Jenő szervenélyéről, mulatságosnak találták, és valami vigyorgó, kíváncsisággal vegyes lenézéssel készültek Jenő tudományát megtekinteni, de amikor nézték, egészen odavoltak a csodálkozástól, lefegyverzetekké váltak, és ámulatukban alig tudtak szóhoz jutni. Mindenki el volt ragadtatva Jenőtől, sokszor egész kis társaság verődött össze nála, egyszer az igazgatónk is eljött, aki ettől kezdve különös figyelemmel tüntette ki Jenőt. Jenő egyre népszerűbb lett a vállalatnál, mindenki a legnagyobb elismeréssel nyilatkozott róla, a jövő emberének tekintette, és azon igyekezett, hogy minél kevesebb dolga legyen, csak hogy minél jobban a feladatának szentelhesse magát. Lassan közismert emberré vált a városban, sőt részben a város határán túl is. Egy alkalommal, mikor a vállalat fennállásának tizedik évfordulóját ünnepeltük, és többek közt különböző sportjátékokat is rendeztünk, Jenő is bemutatta tudását. A kötelet két raktárpület között feszítettük ki. A siker óriási volt, Jenő volt a nap hőse, mindenki róla beszélt, volt aki nyílt elragadtatással, mások gúny mögé rejtőzve, olyanformán, hogy „taknyos Jenő, ki az ördög gondolta volna róla”, de ez szintén elismerés volt, amely minden oldalról egyre inkább feléje áradt. Az ünnepségen egy fővárosi képeslap munkatársa is jelen volt, s nemsokára riport jelent meg a lapban Jenőről, a tehetséges amatőr kötéláncosról, aki hosszú évek kitartó munkájával, teljesen egyedül, minden szakszerű oktatás nélkül odáig vitte, hogy már akármilyen cirkuszban fölléphetne. Egy fénykép is volt a lapban, amely

Jenőt a kötélén ábrázolta. Most már mindenki meg volt győződve arról, hogy fényes karrier áll előtte.

Azóta sokat gondolkodtam azon, hogy miért rajongtunk annyira Jenőért, és miért hatott ránk olyan lenyűgözően. Talán azért, mert valami hihetetlen nyugalom áradt belőle. Volt valami természetellenes, emberfeletti és éppen ezért embertelen abban, ahogy Jenő a kötélén mozgott, mintha nem is eleven vérből, húsból, csontokból és idegekből álló ember volna, hanem egy különleges műanyagból készült báb, amelyet láthatatlan drótszálakon valami titokzatos felsőbb hatalom rángat. Az egész valahogy bűvöletként, varázslatszerűen hatott ránk. Ezenkívül Jenő közülünk került ki, a „miénk” volt. Egy idegen kötéltáncos nyilván nem keltett volna ekkora lelkesedést, de így mi egy kicsit valamennyien úgy éreztük, hogy részesei vagyunk Jenő sikerének, aki a vállalat nevezetességének számított, sőt, könyvelőnk szerint, jelentősen hozzájárult a forgalom növeléséhez. Egyszerűen valóságos Jenő-láz lett úrrá rajtunk.

Rám mindez fokozottabb mértékben vonatkozott, mint a többiekre. Én álltam legközelebb Jenőhöz, én tudtam legelőször, hogy mire képes, és éppen ezért bizonyos értelemben a menedzserének éreztem magam. Úgy látszik, Jenő mutatóványai nemcsak az ő számára voltak jók arra, hogy megszabaduljon a saját jelentéktelenségétől, hanem az én tekintélyem növeléséhez is hozzájárultak. A helyzetem mindenestre kiváltságos volt. Miután én voltam az egyedüli, aki kifejezetten Jenő barátjának nevezhette magát, a többiek sokszor nálam érdeklődtek a hogyléte felől, hogy milyen mutatóványokra készül, és mikor lehet ellátogatni hozzá. Mindez azt eredményezte, hogy szilárdan meg voltam győződve: nélkülem, támogatásom és tanácsaim nélkül Jenő semmire sem vitte volna, és ezért kiirathatatlannul belém fészkelte magát saját fontosságom tudata, úgyhogy ebben az időben valahogy úgy viselkedtem, mint egy kezdő műbíró, aki egyszerre azzal vált nevezetessé, hogy egy eddig ismeretlen tehetséget fedezett föl. Egyébként is Jenő a szenvedélyemmé vált, csakis az ő pályafutásának kilátásai érdekelték, könyveket szereztem be, amelyek artistákról és akrobatákról szóltak, szakirodalmat bújtam.

Talán csak Jenő apját kapta el még jobban a láz, mint engem. Az idős, csontos, beesett arcú, kissé iszákos nyugdíjas vasutas sokszor úgy viselkedett, mint aki eszét vesztette. Rekedtes hangján, szenvedélyes taglejtések kíséretében, lelkesen beszélt a nagy pénzüsszegekről, amelyeket a fia keresni fog, a „világhírről”, ami előtte áll, mindig úgy emlegette, hogy „fiam, a kötéltáncos”, sőt többször „művész”-nek nevezte. Egy időben néhány ütés nyomát viselte az arcán, mert a kocsmában összeverekedett valakivel, aki Jenőre becsmérítő megjegyzést tett, pedig tudom, hogy kezdetben Jenő kísérleteit közönséges hóbortnak, bolondériának tekintette, rögeszmének, amelyet nem tudott kiverni a fia fejéből, ezt azonban már nyilván rég elfelejtette, mert előttem többször hangoztatta, mennyire meg volt mindig győződve arról, hogy Jenő nem akármilyen ember.

Csak Jenő anyja jelentett diszsonáns hangot az általános lelkesedésnek és elismerésnek abban a kórusában, amely Jenőt körülvette. A korához képest kissé túl elnyűtt, alacsony, enyhén gyámoltalan öregasszony szemében állandó félelem remegett, ami valami meggyötört állapot tekintetében emlékeztetett, s egyben szemrehányó is volt, mintha bennünket hibáztatna. Volt ebben a letorkoltan néma és szólni nem merő tekintetben valami számonkérően vádló, amely mintha mindig azt mondta volna: „Mit csináltak a fiammal?” Különbösen keveset beszélt, szinte alig lehetett szavát venni, Jenő mutatóványait úgyszólván sohasem nézte, ilyenkor rendszerint behűzódott a házba, állítólag sokat járt templomba. Rám valami állandó titkos gyűlölettel tekintett, mintha egy összeesküvés vezetője volnék, amely a

fia életére tör, primitív anyai ösztönével, úgy látszik, ő érezte meg legelőször a fenyegető veszélyt. Ez a félelemtől táplált gyűlölettel eltelt tekintet valahogy zavarba hozott, és egyben dühített is. A lehetőséghez képest kerültem a vele való találkozást.

Én csak akkor kezdtem félni, amikor Jenő háló nélkül kezdett gyakorolni. Erről semmiképpen sem tudtam lebeszélni. Kijelentette, hogy az ilyen mutatóványok csakis háló nélkül érnek valamit, a szakértők csak így fogják komolyan venni, tulajdonképpen igaza is volt; de előttem lassan világgossá vált, hogy Jenőt a becsvágya teljesen elragadja, és minden veszéllyel szemben vakká és süketté teszi. Kezdetben én biztattam Jenőt, én bátorítottam, s közben úgy éreztem, jelentős részem van abban, hogy idáig jutott, ez pedig nem kis büszkeséggel töltött el, most azonban, amikor fékezni kellett volna, a józan ész korlátai között tartani, erre képtelennek bizonyultam, kicsúszott a kezeim közül. Nesztelenül, a hátsó ajtón, óvatosan lopakodva költözött belém a félelem.

Különös módon, nem akkor félttem, amikor Jenő mutatóványait néztem. Jenő háló nélkül is olyan csodálatos biztossággal mozgott, hogy ilyenkor egyenesen képtelenségnek tűnt fel, hogy lezuhanjon. A félelem akkor fogott el igazán, amikor később arra gondoltam, hogy ez a természet törvényei értelmében mégis lehetséges. Különben is Jenő csak most lett valóban rejtély előttem: egyszerűen nem tudtam fölfogni, hogy ő, aki azelőtt képtelen volt lámpalázat és szorongását legyűrni, akkor, amikor egyébként semmi nagyobb veszélytől nem kellett tartania, egyszerre ilyen halált megvető bátorságra vagy még inkább esztelen vakmerőségre tett szert. Jenő ezzel kapcsolatban nemigen tudott értelmes és elfogadható magyarázatot adni, én pedig éreztem, hogy itt valahol homályos titok lappang, és valami áthatolhatatlan falba ütközöm. Rettegtem, ha arra gondoltam, hogy Jenő nyugalmanak egyszer hirtelen vége szakadhat, és az idegi bármely pillanatban felmondhatják a szolgálatot. Szinte logikusnak és törvényszerűnek látszott, hogy Jenő pályafutásának, csak egyetlen befejezése lehet.

Közben írtunk egy cirkusznak Jenő ügyében, szerettük volna, ha szakértők előtt mutatkozhatna be. Izgatottan vártuk a választ, amelyről úgy véltük, hogy sorsdöntő jelentőségű lesz.

Egy délelőtt a raktárnokunk nyitott be hozzánk. Nyak nélküli, alacsony, pohos kis ember volt, gutautésre hajlamos arcszínnel, közel a nyugdíjaztatáshoz, fogai hiányoztak, s ezért durva sörtéjű fekete bajuszkája eltűnt lehajló, húsos orra alatt. Valami kimutatást hozott.

— Hallottátok, hogy Benákot letartóztatták? — kérdezte.

— Miféle Benákot?

— A patikust. Ott dolgozott abban a patikában... ott által, a temp-lommal szemben. Olyan magas, sovány ember volt. Állítólag valami kábító-szerrel üzerkedett, mit tudom én. Elég az hozzá, hogy lekapták. Csak azt szeretném tudni, hogy ki az a tulok, aki ilyesmivel mérgezi magát, no de majd azokat is előveszik. Szép kis tézta lesz ebből, mondhatom. — Ha-darva beszélt, a szavak tolakodva bukdácsolnak ki belőle, fogatlan szájából apró nyálcsöppeket permetezett szerteszét.

Úgy látszik, én voltam az egyedüli, aki akkor Jenőre nézett. Csak én láttam, hogy halálsápadt, és a szemében rémület ül. Az ilyen arcot szokás zöldnek nevezni. Csak néhány percig tartott az egész, de nekem éppen elég volt arra, hogy egyszerre mindent megértsek. Mindent, ami eddig érthe-tetlen volt előttem. Egész délelőtt figyeltem Jenőt, amíg csak haza nem mentünk. Sikerült annyi nyugalmat magára erőltetnie, hogy mások ne vegyenek észre rajta semmit, én azonban minduntalan megfigyeltem rajta az elfojtott izgalom tüneteit. Homlokán időnként idegesen megfeszült a bőr.

Másnap Jenő nem jött be az irodába. Délután rosszat sejtve indultam útnak, hogy megnézzem, mi van vele. Az úton egyre inkább karmaiba ragadt a szorongás. Amikor a zöldre festett kiskapuhoz értem, már egész testemet rázta az izgalom hideglelés remegése. Belemben zakatolt a réműlet.

A kapu zárva volt. Dörömbölni kezdtem, a végén már kétségbeesetten vertem az ajtót. A szomszéd ház kapuján kissé elhanyagolt külsejű fiatalasszony lépett ki, kötényén néhány zsírfolt éktelenkedett, láthatólag teherben volt.

— Hol van Jenő? — förmedtem rá vadul, mintha tőle kérném számon. Álmos hangon felelt:

— Elvitték a mentők. Talán egy órával ezelőtt.

— Mi történt vele? Lezuhant?

— Nem, azt mondják, bevett valamit.

— Élt még?

— Igen... azt hiszem. De a mentőorvos azt mondta, nagyon kevés a remény. A szülei is vele mentek, senki sincs itthon.

Köszönés nélkül sarkon fordultam és faképnél hagytam. Futva megindultam a kórház felé, bár tudtam, hogy már úgysis késő.

A temetés után Verával együtt mentünk visszafelé. Vera maradék sírását igyekezett magába gyömöszölni, duzzadt orrával és vörös szemével most nagyon csúnyának látszott. Különben az utóbbi időben olyan szimptomákat vettem észre rajta, mintha gyengéd érzelmeket táplált volna Jenő iránt.

— Miért tette ezt Jenő? — tört ki belőle már ki tudja hanyadszor a kérdés. Már régóta nem nevezte Jenőkének. — Most, amikor olyan szép jövő állt előtte?

Ez a megjegyzés egyszerre ingerültté tett.

— Azért, mert csak „Jenőke” volt. „Rendes fiú”. — Rövid, dühös nevetés szakadt ki belőlem.

Verából újra kibuggyant a sírás.

— Miért mondja ezt most? Most, éppen a temetése napján?

— Azért, mert ez az igazság. Egyszerűen így van és kész. Ezt egyébként ő maga is nagyon jól tudta. Csak éppen nem volt hajlandó belenyugodni. Ez volt a hiba, akinek nincs szárnya, ne próbáljon repülni.

Vera nem szólt többet, némán haladt mellettem, csak a szepegése idegesített kétségbeejtően. Örültem, amikor egy sarokra értünk, ahol elválhattam tőle. Később, amikor egyedül mentem tovább, egyszerre azon kaptam magam, hogy a telefonhuzalokat bámulom, néhány fecske ült rajtuk. Akkor történt meg ez velem először.

Azóta már sokszor elhatároztam, hogy nem gondolok többé Jenőre, hiszen érzem, ez az egész dolog valahogy szánalmas és nevetséges is volt egyszerre, de Jenő emléke valósággal belém ette magát, s nem tudok megszabadulni tőle. Amikor céltalanul csatangolok az utcán, folyton a villany-, táviró- és telefondrótokat nézem. Ilyenkor szinte azt várom, hogy hirtelen feltűnjön rajtuk Jenő, a maga könnyed, szinte lebegő járásával, bámulatos magabiztosságával, lenyűgöző mutatványaival, s hiába igyekezem mindig elűzni az ilyen képeket, makacsul folyton újra visszatérnek. Egy időben homályos terveket szőttek magamban arról, hogy elmegyek valahová messze, nagyon messze, ahová még nem jutottak el a civilizáció idegrendszerét képező, minduntalan szemem elé kerülő kifeszített huzalok, talán Brazíliába megyek, az őserdőbe, meztelen indiánok közé, hogy megszabaduljak

Jenő emlékeitől, de aztán eszembe jutott, hogy ott tekergő kúszónövények fonják át meg át a fákat, amelyeken majmok meg tarka papagájok ugrálnak. Most már csak az időben bízom, és abban, hogy előbb-utóbb sikerül megmagyaráznom magamnak, voltaképpen mit is jelentett számomra Jenő, és hogyan ragadt rám róla az a furcsa láz, ami nélkül — néha úgy érzem — szinte már létezni sem tudok.

*